

УДК 339.94:351.863(045)

О. В. Ільєнко, к.е.н., доцент

ЗМІЦНЕННЯ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ СУБ'ЄКТІВ МІЖНАРОДНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Сформований функціональний підхід до стратегій інноваційного розвитку міжнародного підприємництва та міжнародних бізнес-процесів. Побудована функціональна модель підвищення міжнародної економічної безпеки шляхом інноваційного розвитку країн в умовах глобалізації. Запропонована система управління інноваційним розвитком суб'єктів міжнародного підприємництва при забезпеченні міжнародної економічної безпеки.

Ключові слова: безпека, СПД, модель.

Сформирован функциональный подход к стратегии инновационного развития международного предпринимательства и международных бизнес-процессов. Построена функциональная модель повышения международной экономической безопасности путем инновационного развития стран в условиях глобализации. Предложена система управления инновационным развитием субъектов международного предпринимательства при обеспечении международной экономической безопасности.

Ключевые слова: безопасность, СПД, модель.

It is formed a functional approach to the development of international strategies of innovative entrepreneurship and international business processes. It is built the functional model to enhance of international economic security through innovative development in conditions of globalization. It is proposed system of management of innovation development of international business while ensuring international economic security.

Keywords: security, entrepreneur, model.

Постановка проблеми. Інноваційний розвиток світового господарства є наслідком реалізації стратегій економічного розвитку країн, регіонів, корпорацій і підприємств середнього та малого бізнесу, а також вимогою глобалізації і одночасно умовою економічної безпеки в кризовий період. Цьому сприяє діяльність наднаціональних інституцій у сфері управління інтелектуальними ресурсами на глобальних ринках високотехнологічної продукції.

Глобалізаційний напрям розвитку світової економіки у цілому та інтернаціоналізація економічної діяльності суб'єктів міжнародного бізнесу, що значно посилюють міжнародну конкурентну боротьбу, ставлять національні економіки перед необхідністю визначення умов їх приєднання до глобалізаційного світового економічного простору.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На думку П. П. Микитюк, це здійснюється сьогодні за двома основними напрямками: або підпорядкуванням глобалізаційному процесу і зведення по суті національної економіки до обслуговуючої ролі в світовому господарському комплексі; або паритетним включенням до нього, яке не загрожує суверенності держави та забезпечує пристойне місце у світовому розподілі праці [7, с. 115]. Проте, як свідчить теорія

міжнародного маркетингу, конкурентоспроможність суб'єктів підприємництва (особливо на міжнародному рівні, національних економік і окремих підприємств) не може бути досягнута раз і назавжди. Цей показник вимагає активних зусиль суб'єктів підприємництва (як національного, так і міжнародного) із постійного вдосконалення систем менеджменту якості організацій, швидкої і адекватної реакції на будь-які ринкові зміни як зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Залежність глобальної конкурентоспроможності національної економіки від рівня розвитку міжнародних інноваційних процесів вимагає повноцінної інтеграції сучасних національних економік різного рівня економічного розвитку в міжнародний інноваційний процес, що неможливо без наявності у країні повноцінної науково-технологічної бази і механізмів ефективного управління інноваційним розвитком [1, 3, 5, 6].

Мета даного дослідження сформулювати функціональний підхід до стратегії інноваційного розвитку міжнародного підприємництва та міжнародних бізнес-процесів як визначальної умови розвитку світової економіки.

Основні результати досліджень Попри економічну кризу, світова економіка знаходиться на етапі досить динамічного розвитку і не протидіє, а навпаки – максимально стимулює нові потреби як виробничого (промислового) характеру, так і особистого споживання, чим підштовхує до залучення нових ресурсів, технологій та стратегій розвитку. У процесі інноваційного розвитку світової економіки у сфері міжнародного підприємництва зокрема відбувається функціональна диференціація та інтеграція складових глобальної інноваційної системи в цілому, національних інноваційних систем, їх підсистем і елементів, що сприяє зникненню старих і формуванню нових функцій та їх носіїв, взаємодії у просторі і часі. Таким чином, зміна набору функцій між суб'єктами глобального інноваційного процесу, що протікає у світовому підприємницькому середовищі, приводить до відповідних змін функціонально-структурної організації міжнародного бізнесу та стратегії його розвитку. Відповідно відбуваються зміни і в процесі формування методів, підходів, механізмів та інструментарію реалізації цих стратегій.

Стратегію інноваційного розвитку міжнародного підприємництва можна розглядати як сукупну діяльність різних та одночасно взаємопов'язаних суб'єктів міжнародного бізнесу з метою отримання конкурентних переваг на глобальних ринках щодо вибору механізмів та

інструментів досягнення поставлених цілей, визначення пріоритетів розвитку, організації та управління інноваційною діяльністю. Інновації стають основою розвитку глобальної світогосподарської системи: компанії сприймають інновації як ефективний засіб збільшення прибутків і завоювання нових сегментів ринку, а уряди вважають їх дієвим засобом прискорення економічного зростання країни за допомогою підвищення міжнародної конкурентоспроможності на глобальних ринках. При цьому функції держави у інноваційному розвитку міжнародного підприємництва тісно пов'язані зі стратегічними завданнями, але не зводяться лише до них.

У світовій практиці державною стратегією називають систему цілепостановчих політичних намірів, і вона повинна, по-перше, розроблятися шляхом змістовного діалогу всіх суспільних інституцій та громадян держави, по-друге, мати тимчасові рамки для досягнення визначених в ній цілей та спиратися на ресурси, які є або які створюються [4, с. 135]. Аналіз функцій держави мусить дати відповіді на такі питання:

- які функції держави на даному етапі свого розвитку та напрями їх реалізації;*
- на чому повинні бути сконцентровані зусилля державних органів;*
- якими методами необхідно реалізовувати виконання поставлених стратегічних завдань.*

Держава, яка не має відповідного механізму виконання функцій або не може виконувати свої головні функції належним чином, є нездатна реалізовувати обрані стратегії у рамках вимог інноваційного розвитку міжнародного підприємництва. За допомогою функцій держава реалізує власні завдання і цілі, у зв'язку з чим функції існують не лише реально, але й потенційно як можливість до певної діяльності. Разом з тим, державні функції виникають, здійснюються і розвиваються відповідно до тих завдань, що належить виконувати у конкретних економічних умовах, виходячи з чого державні функції знаходяться в тісному зв'язку між собою і з тими суспільними відносинами, на які держава намагається активно впливати всією своєю політикою відповідно до своїх потреб. Таким чином, кожна країна повинна визначати рівень державного впливу на стратегію розвитку національної економіки з урахуванням загальних тенденцій глобального інноваційного процесу.

Стратегія інноваційного розвитку міжнародного підприємництва у нашому розумінні є синтезом форм та методів регулювання суб'єктів міжнародного бізнесу, які забезпечують інтеграцію різних стадій інноваційного процесу шляхом ефективного використання базисних

складових (інтелекту, інформації, ресурсів) з метою отримання на цій основі міжнародних конкурентних переваг. Тому ефективним напрямом подолання розбіжностей між типами стратегій інноваційного розвитку країн світової економіки є розробка теоретичної моделі, яка була б інваріантною в обох системах: як в керуючій, так і в керованій. Потреба у такій моделі зумовлена необхідністю стратегічного управління розвитком міжнародного підприємництва, його багатоаспектністю, наявністю якої надає можливість впорядковувати зв'язки між суб'єктами міжнародної інноваційної діяльності в процесі реалізації як тактичних і операційних, так і стратегічних цілей.

Запропонована функціональна модель забезпечення міжнародної економічної безпеки суб'єктів міжнародного підприємництва шляхом інноваційного розвитку країн в умовах глобалізації як головних суб'єктів міжнародного підприємництва (рис. 1) сформована з урахуванням типових функцій, які виконують суб'єкти глобального інноваційного процесу і з урахуванням економічних рівнів управління міжнародною інноваційною діяльністю в межах міжнародної конкурентоспроможності.

У сучасних умовах це дуже актуально, тому що в процесах інноваційного розвитку міжнародного підприємництва закономірно значне підвищення ризику та небезпеки функціонування у міжнародному бізнес-середовищі. безпеки шляхом інноваційного розвитку країн в умовах глобалізації

Проте функції такої моделі не обмежені науково-методичним напрямом забезпечити лише зіставлення керуючої та керованої систем, а мають на меті підвищення зручності використання її під час розгляду поточних подій та виявлення особливостей поведінки і чинників, що їх зумовлюють, для своєчасного реагування у процесі управління конкурентоспроможністю суб'єктів міжнародного підприємництва. І передусім йдеться про конкурентоспроможність національних економік, тому що цей рейтинг безпосередньо впливає на конкурентоспроможність інших суб'єктів міжнародного бізнесу цих країн.

Застосування функціонального підходу в розробці і реалізації стратегії інноваційного розвитку суб'єктів міжнародного підприємництва базується на принципі мотивованої участі країн та суб'єктів національних економік у міжнародній інноваційній діяльності (табл.1).

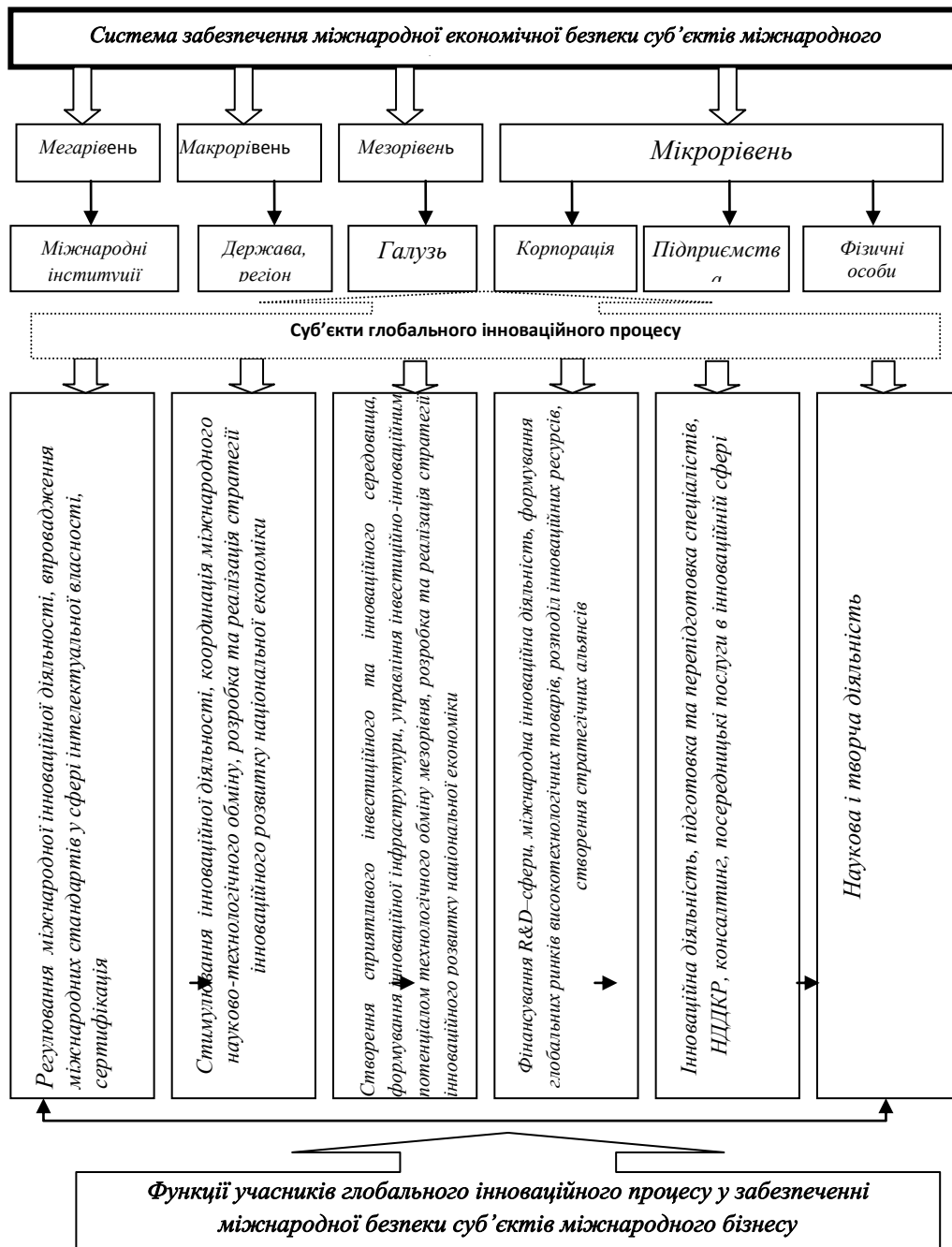

Рис. 1. Функціональна модель підвищення міжнародної економічної безпеки шляхом інноваційного розвитку країн в умовах глобалізації

Таблиця 1

Система управління інноваційним розвитком суб'єктів міжнародного підприємництва при забезпеченні міжнародної економічної безпеки

Характеристика системи управління	Рівні суб'єктів міжнародного бізнесу		
	мікрорівень	мезорівень	макрорівень
Рівень управління	підприємство	галузь	Національна економіка
Об'єкт управління	Інноваційна та інвестиційна міжнародна діяльність підприємства	Інвестиційні та інноваційні галузеві процеси	Інвестиційні та інноваційних програми державного рівня розвитку національної економіки
Місце в системі управління суб'єкта	Складова загальної стратегії управління конкурентоспроможності підприємств при участі в міжнародних бізнес-процесах	Складова загальної стратегії галузевого розвитку та підвищення рівня конкурентоспроможності галузі	Складова стратегії підвищення конкурентоспроможності національної економіки у вигляді макрополітичних та соціально-економічних програми розвитку країни
Мета	Максимізація довгострокового (стратегічного) прибутку за рахунок розробки, впровадження та управління інноваційною діяльністю підприємства як головною складовою його конкурентоспроможності	Максимізація прибутковості галузі шляхом формування високого інвестиційно-інноваційного потенціалу галузі	Підвищення конкурентоспроможності країни шляхом реалізації інноваційного розвитку національної економіки
Механізм реалізації	Розробка тактики та стратегії управління інноваційним процесом	Розробка галузевої програми управління інвестиційно-інноваційним потенціалом	Створення національної інноваційної системи та її інтеграція в глобальний інноваційний процес

Міжнародної економічної безпеки на різних рівнях управління в залежності від масштабів охоплення передбачає комплексний підхід до формування механізму реалізації інноваційно-орієнтованої моделі розвитку суб'єктів міжнародного підприємництва: інноваційний розвиток суб'єктів міжнародного ринку забезпечує інноваційний розвиток підприємств, корпорацій (макрорівень), галузей, регіонів (мезорівень) і, відповідно, країни та національної економіки (макрорівень), тобто охоплюються усі рівні міжнародного підприємництва: мега- (рівень світогосподарської системи), макро- (рівень національних економік окремих країн), мезо- (галузевий рівень) та мікро- (рівень окремих корпорацій, суб'єктів малого та середнього бізнесу).

Сформована та запропонована система управління інноваційним розвитком суб'єктів міжнародного підприємництва при забезпеченні В основу зазначеного механізму має бути покладена цілеспрямована взаємодія держави, регіонів, галузей та підприємств, як суб'єктів міжнародного підприємництва різного рівня.

Щодо ефективного використання інвестиційно-інноваційного потенціалу в напрямку підвищення загального рівня конкурентоспроможності національної економіки, що в свою чергу має забезпечити формування інноваційного потенціалу суб'єктів ринку та реалізацію ринкових стратегій при одночасному забезпеченні міжнародної підприємницької безпеки. Інвестиції в підприємницьку діяльність суб'єктів міжнародного ринку мають забезпечувати впровадження інновацій і збільшувати прибутки суб'єктів міжнародного бізнесу і, як наслідок, їх інвестиційно-інноваційний потенціал на усіх рівнях міжнародного підприємництва та створювати умови міжнародної підприємницької безпеки.

Таким чином, запропонований механізм повинен максимально забезпечити контроль за ефективністю розвитку інновацій та відповідно підвищення інвестиційної привабливості суб'єкта міжнародного бізнесу на різних рівнях, тому що у межах системи забезпечення міжнародної підприємницької безпеки інновації не мають бути збитковими. Будь-який суб'єкт міжнародного підприємництва може дозволити собі відстрочку одержання прибутку від профінансованої наукової діяльності, формуючи основи для стратегічної ефективності та прибуткового довгострокового функціонування у міжнародному підприємницькому середовищі. Безумовно, це вимагає прогнозування позитивного комерційного результату при фінансуванні

науково-дослідних робіт у будь-якій державі в межах забезпечення міжнародної підприємницької безпеки.

Виходячи з того, що інноваційний розвиток є складовою економічної політики будь-якої цивілізованої країни, механізм її реалізації формується відповідно до етапу розвитку національної економіки з орієнтацією на сучасні загальносвітові тенденції, досвід інших країн та відповідні теоретичні і методологічні засади, держава має прямий та непрямий вплив на інноваційну діяльність у сфері підприємництва. Так, безпосередній вплив держави на розвиток інноваційних процесів у країні проявляється через ініціювання міжнародної інноваційної активності шляхом формування стратегічних цілей, визначення пріоритетів, розробку концептуальних засад інноваційної політики, державних програм, формування бюджету фінансового забезпечення тощо.

Крім того, обов'язковим є встановлення норм і правил взаємовідносин між суб'єктами цієї діяльності, а саме – державними інституціями та інноваційно-активними суб'єктами міжнародної підприємницької діяльності певної країни. У свою чергу непрямий вплив держави на інноваційні процеси визначається сприятливістю економічного середовища щодо активізації інноваційної діяльності, а також рівнем розвитку інфраструктури, що, відповідно, забезпечує реалізацію заходів і методів стимулюючого характеру. Але при визначенні участі держави в регулюванні інноваційно-економічного розвитку країни та суб'єктів міжнародного бізнесу слід чітко обмежити межі її втручання в цей процес та виключити монопольну роль держави при прийнятті рішень щодо інноваційного розвитку міжнародного бізнесу. Як підкреслює, С. М. Ілляшенко, деякі потреби краще задовільняти в рамках добровільних асоціацій, інші — за допомогою муніципальної влади, а треті — шляхом міжнародних домовленостей [2, с. 54-55].

Висновки. На даному етапі механізм регулювання процесом інноваційного розвитку суб'єкта міжнародного підприємництва та відповідно інвестиційно-інноваційною діяльністю в більшості країн із трансформаційною економікою, зокрема в Україні, не відповідає сучасним вимогам глобальної конкуренції в світогосподарській системі, що у значному ступені негативно впливає на конкурентоспроможність суб'єкта міжнародного підприємництва незалежно від рівня, а отже і знижує рівень його економічної безпеки. Виходячи з цього перш за все необхідно забезпечити формування системи удосконалення ринкового інструментарію управління інноваційним розвитком вітчизняних суб'єктів міжнародного бізнесу і розширення меж їх міжнародної інноваційної діяльності. Передусім це стосується маркетингового

інструментарію забезпечення міжнародної безпеки бізнес-суб'єктів, тому що формування інноваційної моделі розвитку міжнародного підприємництва направлене на зосередження основних зусиль не лише на інноваціях, а ще і на створення відповідного середовища та максимального забезпечення умов зниження ризику функціонування суб'єкта міжнародного підприємництва в світогосподарському просторі, що у свою чергу у значному ступеню сприяє підвищенню його міжнародної економічної безпеки.

Таким чином, у сучасних умовах розвитку України існує не лише необхідність, але й сприятливі передумови для активізації процесів розвитку досить мотивованої інноваційної діяльності, що у свою чергу вимагає обов'язкового врахування усіх зовнішніх факторів, які діють як усередині країни, так і глобалізаційних факторів зовнішнього характеру.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гриньов А. В. Інноваційний розвиток промислових підприємств: концепція, методологія, стратегічне управління / А. В. Гриньов. – Харків : ІНЖЕК, 2003. – 308 с.
2. Ілляшенко С. М. Управління інноваційним розвитком. – 2-ге вид, перероб і доповн. – Суми : ВТД «Університетська книга»; К.: Видавничий дім «Княгиня Ольга», 2005. – 324 с.
3. Кравченко В. Ф. Организационный инжиниринг / В. Ф. Кравченко, Е. Ф. Кравченко, А. В. Забелин. – М. : ПРИОР, 1999. – 256 с.
4. Новицкий В. Е. Внешнеэкономическая деятельность и международный маркетинг / В. Е. Новицкий. – К. : Либра, 1994. – 191 с.
5. Sala-i-Martin, J. Blanke, M. Drzeniek Hanouz, T. Geiger, I. Mia. 2009. «The Global Competitiveness Index 2009-2010: Contributing to Long-Term Prosperity amid the Global Economic Crisis». The Global Competitiveness Report 2009-2010. World Economic Forum. 3-47.
6. Валдайцев С. В. Управление инновационным бизнесом : учеб. пособие для вузов / С. В. Валдайцев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 343 с.
7. Микитюк П. П. Інноваційний менеджмент/ П. П. Микитюк – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 400 с.
8. Кислий В.М. Моделювання макроекономічної рівноваги складових транспортного виробництва / Сич Є.М., Кислий В.М. // Проблеми підвищення ефективності інфраструктури: зб. наук. праць. – К.: НАУ, 2012. – Вип.35. – С. 3 - 8.